

Marek Babička

UČO: 73870

Esej

Renesance – Vzestup a pád

Podíváme-li se do historie umění nelze si nevšimnout vývoje, který se neustále opakuje v jakoby cyklech. Člověk vnímá krásno a umění dle současné situace, náboženství, módy anebo díky diktátu a manipulaci, nebo pod politickým tlakem, ze kterého není úniku. Každý má svou představu o tom co je umění, co je krásné, co se mu líbí, a v žádném případě není ochoten přiznat, že je jeho myšlení neustále ovlivňováno okolím, médií, a především svými vrstevníky. Většina si myslí, že pouze on má ty správné názory, závěry, a myšlenkové pochody, které určují co je takzvaně in, a co již do současné doby nepatří. Egoismus některých jedinců již dosahuje takové úrovně, že po vyposlechnutí několika přezpívaných vyseknutých částí operního díla – kdy je kladen důraz především na líbivou melodii a určitou přebujelou bombastičnost, se tento jedinec cítí jako odborník na operu, operní zpěv apod. Z toho pak plyne neustálá konfrontace mezi různými hudebními styly, a úplně odpadá známé heslo Žij a nech žít. Někdy má člověk pocit, že si asi tito rádoby odborníci vjedou se vši zuřivostí do vlasů, jen aby obhájili svůj pohled na výkyvy např. ve výkonech Luciana Pavarottiho, nebo se pozastavovali nad líbivou komerčností hudební skupiny Il Divo – i když toto téma bude spíše pro dámy.

Takto se i v umění v prostoru kde by se mohlo říci, že je každý svobodný, a může nabídnout celou škálu stylů, a myšlenek, takzvaně kalí ocel. Od doby kdy člověk jen vyťukával určité jednoduché rytmy mamutí kostí, a maloval v jeskynních, se také ledacos změnilo a umění je neustále zmítáno pod vlivem relativní svobody a útisku.

Po době hravé a prosluněné antiky např. přichází temný středověk, aby pak opět zasvítilo slunce Renesance.

Je až s podivem, že z uvolněných a odhalených, někdy až erotických znaků antiky se svět uzavřel do temného a okleštěného stylu vzbuzujícímu spíše posvátnou hrůzu a odlidštění bohů. Člověk se opravdu pozastaví nad tím, co může způsobit násilný odklon od umění v jeho mnohosti k jednolitému omezujícímu proudu.

Toto je nejvíce patrné v celé Evropě kdy jsou např. římské stavby hromadně přestavovány v gotickém stylu, a potlačuje se veškerý odkaz na mnohobožství a v pohledu této katolické optiky barbarství.

Proto se není co divit, že člověk po určitém politickém uvolnění situace nadšeně přijímá opět určitý rozlet a návrat k antickému stylu krásy a vnímání. Do popředí se dostává člověk, a zájem o kulturu a světskou vzdělanost, která pomalu získává na síle, aby pak ovládla většinu tehdy významných italských měst. I když je to jen určité pozlátko, které je neustále kontrolováno církví, a jakékoliv provinění vůči pravidlům ztvárnění určitých postav je tvrdě postihováno. Proto také vzniká množství uměleckého materiálu jaksi skrytě před všudypřítomným vlivem církve. Umělci se spíše snaží vtipně umístit svá díla na různá skrytá místa na stavbách např. kostelů a paláců, a baví se tím, že nikdo vlastně pořádně neví,

co určitá skulptura znamená, a proti čemu, nebo komu je namířena. Také vznikají písně, které jsou namířeny proti své době, autoritám a útlaku, kdy jsou hlavní myšlenky vtipně ukryty v jeho textu a hlavní pointa není hned úplně patrná.

Trochu to připomíná období 40 let nadvlády komunismu u nás, kdy lidé sami vyhledávali určité souvislosti v divadelních hrách, písních, filmech a básních. Toto jednoznačně svědčí o trvajícím útlaku umění, kdy většina uměleckých děl byla tvořena na zakázku např. mecenáše, který určil, co bude dílo obsahovat, znázorňovat apod. Umělec pak sám do díla zakomponoval svou vizi, která však nemusela zadavateli vyhovovat. Takže velké množství uměleckých děl nebylo dotaženo do konce, a bylo těsně před dokončením zničeno, upraveno, nebo doděláno a předěláno jiným vhodnějším umělcem. Také docházelo v této souvislosti k určitým formám tendru – kdy umělci představovali své pojetí zadané poptávky, a poté mezi sebou soutěžili kdo tuto zakázku získá. S těmito problémy se nepotýkali pouze více, či méně neznámí umělci, ale toto zasahovalo i takové jména jako je Leonardo da Vinci či Michelangelo Buonarroti.

Uvádím zde hlavně italské mistry, a to hlavně z důvodu toho, že Itálie byla známá tím, že nikdy příliš neinklinovala ke gotickému stylu středověku, ale spíše se snažila jít svou cestou větší hravosti a vynalézavosti. Stále se zde inklinovalo k antice, a jejím výrazovým prostředkům. Toto v kontrastu s centrem římského katolicismu ve Vatikánu bylo vždy určitou zvláštností tohoto území. V případě nástupu renesance, tak jasně došlo k potvrzení tohoto italského směru, a toto se stalo módní záležitostí i po celé Evropě. Italští mistři jsou najednou ceněným vývozním artiklem. Jsou vyžadováni u všech evropských dvorů, a vytváří nový svěží směr ve většině velkých evropských měst.

V tomto směru však vidím i zárodek jedné nebezpečné myšlenky v touze po dokonalosti např lidského těla. Kdy většina proporcí bývá zobrazována v ideálních velikostech s touhou po dokonalém popsání či zobrazení. Tehdejší umění se tak vyhýbá zobrazení reálných výjevů a postav. Naopak pokus o stvoření děl, která vykreslením, zhmotněním, či popsáním určitého defektu se snaží odhalit krásno jinakosti je hrubě potlačován. Tyto pokusy jsou soudobými kritiky označovány jako akty proti bohu, a nejsou ani církví tolerovány. Ta ač nemá možnost poskytnout jakékoliv odborníky na danou problematiku – až na inkvizici – rozhodovala o tom co přípustné je či není. Tito umělci pak jsou většinou odkázáni na skrytou tvorbu u svobodomyšlných mecenášů, kteří tak však sami riskují ztrátu svého postavení a majetku, v horším případě obvinění z čarodějnictví.

Pokud se podíváme do místa vzniku renesance, musíme se jednoznačně podívat na život jeho centra, sídla rodu Medici, do Florencie. Zde ovládal veškerý život obchod a florentští měšťané. Vzhledem k velkému bohatství místních obchodníků a rodu Medici zde vznikají nejznámější díla renesance. Silná ekonomika zde dává prostor umělcům všeho druhu, a zaměření. Zdejší smetánka si potrpí na velkolepou prezentaci vzdělání, vybraného chování, galantnosti, osobní hygieny a módy. Jednotlivé rodiny se předstihují v tom, kdo má největší vliv, a prostředky k jeho získání. V tomto období vznikají až na malé výjimky nejvýznačnější díla italské renesance. Po vyhnání rodu Medici již dochází spíše k jejímu úpadku.

Nutno ovšem dodat, že uměním se zde baví bohaté měšťanstvo a šlechtici, ale v žádném případě se toto netýká nižších vrstev obyvatelstva. Toto v podstatě rozvojem tohoto uměleckého stylu není vůbec zasaženo. Zmítá se spíše v existencionálních problémech, chudoby a frustrace. V tomto období ještě ke všemu prochází tehdejší Itálií jedna morová rána za druhou. Bohatí měšťané se spíše od chudých izolují v okolních sídlech a samotách, kde se obklopují uměním jídlem a zábavou, která jim má dát zapomenout co se děje za zdmi jejich paláců. Také jsou vytvářeny jakési speciální lázně pro bohaté, které mají udržet hrozbu

nákazy mimo tyto prominenty. Jelikož však v této době jsou hodně zkreslené představy o původu morového onemocnění, stanou se tyto jakási sanatoria pro mnohé smrtelnou pastí.

Dále se renesance rozšířila na další území a města. Převážně se jednalo o Milán, Řím a Benátky. Např. v Římě byla velice specifická situace kdy hlavními mecenáši jsou papežové z významných rodů Medici a Borgiů. Tito se také nejvíce zasloužili o znovuzrození nového Říma, tentokrát v renesančním pojetí. Také se zde více než kde jinde skloňují jména jako Leonardo da Vinci, Michelangelo a Rafael. Je až s podivem jak se dokázalo toto město povznést z ruin a provinčního města na opět významnou evropskou metropoli.

Osobně vnímám období renesance jako velmi rozporuplnou dobu, která přinášela velká díla, ale také velké osobní tragédie jednotlivých umělců. Také výše zmiňované toužení po ideálu např lidského těla se krutě promítlo v období fašismu – kdy tato díla byla spíše zneužívána k propagaci árijské rasy a k prezentaci ideálního nadčlověka. Naopak zase některé případy ukázaly, jak se nacisté snažili některá díla okatě zničit, přitom je jejich generálové shromažďovali ve svých gigantických osobních sbírkách, a paradoxně je ještě vyhledávali bez jakýchkoliv skrupulí a podléhání oficiální propagandě. Bojím se také jistého odosobnění těchto děl v toku času. Někdy je možné vidět i zkreslené vnímání těchto děl lidmi, kteří v rámci jakési touze obklopovat se krásnými předměty použijí některé leckdy nekvalitní kopie renesančního umění k dozdobení svého příbytku. Čímž ovšem neposlouží příliš originálu, který tím shodí na úroveň nesnesitelného kýče. Ono totiž to co je hezké a úchvatné vystaveno v kostelích a palácích, kde 100% funguje ono určité génium loci, v nově postaveném bungalovu 6+kk prostě fungovat nemůže. Také se pozastavuji nad opakovaným zneužíváním a vykrádáním např. díla Niccola Machiavelliho, kdy dochází k vysekávání jeho výroků, a stavění na tomto základě nesmyslných hypotéz. Mám z toho pocit, že v případě Vladaře opět zafungovala Wikipedie apod. a někdo se ani neunavil si tuto poměrně útlou knihu přečíst. Z toho pak plynou určitá zkreslení, která se bohužel dotýkají všech uměleckých děl, která se snaží posuzovat laická veřejnost. Jsem si plně vědom, že úplně stejnou optikou se mohou ostatní dívat i na moje názory, a vyvozovat proč jsem v některých otázkách tak fundamentální. Já to ale činím většinou s tím rozdílem, že nedávám tyto záležitosti veřejně na odív, a nenutím své názory nikomu ve víkendovém sloupku regionálních novin.